

Tage Bild/Henning Jørgensen (red.), Fagbevægelsen og krisen, København: Samfundsvidenskabeligt Forlag, 1981, 434 s., 145,00 kr.

I 1978 etableredes Center for Fagbevægelsesstudier af universitetsfolk i Ålborg og København. Der er siden udsendt nyhedsbreve om studiet af fagbevægelsen og afholdt årlige symposier om fagbevægelsens funktioner og strategi. Det er arbejdsrapporter fra symposier i 1978-80, som er samlet i antologien "Fagbevægelsen og krisen".

Det er blevet til en broget samling, der på den ene side er baseret på næsten færdige forskningsrapporter og på den anden side er orientering om udenlandsk forskning, der kan danne indledning til et projekt. Der er tillige rent analyserende kapitler, men også partsindlæg med forslag til fagbevægelsens strategi ud fra et socialistisk perspektiv. Som fælles forståelsesramme proklameres en bred historisk materialistisk tilgang, men det kniber med at leve op hertil i flere af indlæggene.

Det er et hovedsynspunkt hos forfatterne, at fagbevægelsens egne problemer i stigende grad er blevet et spørgsmål om strategi over for både arbejdsgivere og stat. Antologien bidrager til, at forskningen tilsvarende vendes fra interne demokrati- og andre strukturproblemer til en forståelse af og en forklaring på fagbevægelsens eksterne aktiviteter, og specielt dem, der går ud over de rene lønspørgsmål.

Bogen falder i tre dele: I Fagbevægelsen og arbejdsløsheden, II Fagbevægelsen og den økonomiske politik og III Fagbevægelsen, de politiske partier og staten.

I del I sætter Jens Lind fokus på arbejdsgivernes bestræbelser på at gennemtrumfe en sækning i dagpengesatserne. Han gennemgår de undersøgelser, som arbejdsgiverne og senere Landsarbejdsnævnet gennemførte vedrørende den samtidige forekomst af ledighed og mangel på arbejdskraft (paradoksproblemet). Han argumenterer overbevisende for, at der ikke er empirisk grundlag for at forklare arbejdsløsheden ud fra dagpengesatsernes højde.

Lind diskuterer også LO's interesse i det statslige arbejdsformidlingssystem, idet han sætter nogle spørgsmålstejn ved LO's energiske indsats for at udbygge AF systemet.

Flemming Ibsen giver et mere langsigtet perspektiv på arbejdsløsheden til supplement af det kortsigtede paradoksperspektiv. Ud fra den amerikanske diskussion af "dual labor market theory" og den tyske om "segmentierte Arbeitsmarkt" påpeger han nogle grundlæggende teknologiske og arbejdsgiverbestemte årsager til, at en del arbejdere udstødes fra arbejdsmarkedet.

Tage Bild/Henning Jørgensen (red.), Fagbevægelsen og krisen, København: Samfundsvideenskabeligt Forlag, 1981, 434 s., 145,00 kr.

I 1978 etableredes Center for Fagbevægelsesstudier af universitetsfolk i Ålborg og København. Der er siden udsendt nyhedsbreve om studiet af fagbevægelsen og afholdt årlige symposier om fagbevægelsens funktioner og strategi. Det er arbejdsrapporter fra symposier i 1978-80, som er samlet i antologien "Fagbevægelsen og krisen".

Det er blevet til en broget samling, der på den ene side er baseret på næsten færdige forskningsrapporter og på den anden side er orientering om udenlandsk forskning, der kan danne indledning til et projekt. Der er tillige rent analyserende kapitler, men også partsindlæg med forslag til fagbevægelsens strategi ud fra et socialistisk perspektiv. Som fælles forståelsesramme proklameres en bred historisk materialistisk tilgang, men det kniber med at leve op hertil i flere af indlæggene.

Det er et hovedsynspunkt hos forfatterne, at fagbevægelsens egne problemer i stigende grad er blevet et spørgsmål om strategi over for både arbejdsgivere og stat. Antologien bidrager til, at forskningen tilsvarende vendes fra interne demokrati- og andre strukturproblemer til en forståelse af og en forklaring på fagbevægelsens eksterne aktiviteter, og specielt dem, der går ud over de rene lønspørgsmål.

Bogen falder i tre dele: I Fagbevægelsen og arbejdsløsheden, II Fagbevægelsen og den økonomiske politik og III Fagbevægelsen, de politiske partier og staten.

I del I sætter Jens Lind fokus på arbejdsgivernes bestræbelser på at gennemtrumfe en sækning i dagpengesatserne. Han gennemgår de undersøgelser, som arbejdsgiverne og senere Landsarbejdsnævnet gennemførte vedrørende den samtidige forekomst af ledighed og mangel på arbejdskraft (paradoksproblemet). Han argumenterer overbevisende for, at der ikke er empirisk grundlag for at forklare arbejdsløsheden ud fra dagpengesatsernes højde.

Lind diskuterer også LO's interesse i det statslige arbejdsformidlingssystem, idet han sætter nogle spørgsmålstejn ved LO's energiske indsats for at udbygge AF systemet.

Flemming Ibsen giver et mere langsigtet perspektiv på arbejdsløsheden til supplement af det kortsigtede paradoksperspektiv. Ud fra den amerikanske diskussion af "dual labor market theory" og den tyske om "segmentierte Arbeitsmarkt" påpeger han nogle grundlæggende teknologiske og arbejdsgiverbestemte årsager til, at en del arbejdere udstødes fra arbejdsmarkedet.

Børge Rasmussen diskuterer udviklingen i lovgivningen om efterlønsordningen, jobtilbudsordningen og de arbejdsløses forhold til AF og A-kasser. Han påviser, at der er tendenser til såvel kvalitative forbedringer som til en større kontrol med de arbejdsløse. Effekten har blandt andet været en skarpelse af forholdet mellem fagbevægelsen og Socialdemokratiet.

I del III giver Tage Bild et seriøst nyt bidrag til en bedre forståelse af den velkendte spænding mellem Socialdemokratiet og LO. Bild går ud over tesen om fagbevægelsens dobbelte legitimering over for omverden og medlemmer og peger på, at arbejderbevægelsens klassebasis er blevet fraktioneret. Han udsondrer fire dele bestemt ud fra offentlig og privat tilhørsforhold og beskæftigelse kontra ikke-beskæftigelse.

Fagbevægelsens forhold til det politiske system behandles også af Henning Jørgensen, der gennemgår korporatismeteorier, men stiller sig skeptisk til deres frugtbarhed. Endvidere giver Erik Christensen en dybtgående karakteristik af forholdet mellem SF og fagbevægelsen, idet han trækker på sin store undersøgelse, der senere er blevet publiceret i "Arbejderpartiernes faglige politik i 1970'erne".

Ud fra antologiens hovedtese om fagbevægelsens nye aktiviteter og strategiovervejelser fremfor optagethed af interne problemer indtager del II en central plads. Her diskuterer Kongshøj Madsen på en kvalificeret måde, hvilke grænser der er for den økonomisk-politiske klassekamp. Det er hans synspunkt, at det kapitalistiske samfundssystem sætter grænser; men de er ikke så snævre, at der ikke er handlingsmuligheder for fagbevægelsen.

Specielt gennemgår han Det internationale Fagbevægelsesinstituts (ETUI) kriseforslag, der indebærer en demokratisering af økonomien. Kongshøj Madsen påpeger dog også det dilemma, som fagbevægelsen står i med hensyn til dens hele holdning til det kapitalistiske system.

Erling Juul Rasmussen diskuterer på et historisk grundlag socialdemokratisk indkomstpolitik, mens Torben Grønnebæk Hansen og Klaus Nielsen vender blikket fremad og diskuterer en overgangsstrategi fra kapitalisme til socialisme baseret på fagbevægelsens kamp for ØD.

Antologiens forfattere har levet op til deres intentioner om et brugbart og debatregsende stykke arbejde. Jeg skal indskrænke mig til to kommentarer.

For det første savnes nogle aktører. Fagbevægelsen er opfattet for snævert. Stort set alle beskæftiger sig alene med LO og hyppigt på et overordnet niveau. De forbund, der eventuelt trækkes frem, er de sædvanlige SID og Metal. Der savnes i almindelighed en relatering af de behandlede problemer til andre LO-forbund og til det lokale niveau. Her er Erik Christensens artikel en beha-

gelig undtagelse. Herudover må tiden også være inde til at medtage fagforeninger uden for LO. En bedre forståelse af de lønafhængiges kamp kræver inddragelse af funktionærernes organisationer, herunder FTF og dets medlemsorganisationer. Tilsvarende er det kun Dansk Arbejdsgiverforening, der behandles som modpart, mens statens arbejdsgiverrolle ikke inddrages, selv om statens aggressive arbejdsgiverholdning nok kunne trænge til en analyse sammen med de offentligt ansattes modstrategi.

For det andet er de interne forhold skubbet for meget i baggrunden. Som én af dem, der har undersøgt fagbevægelsens interne organisationsproblemer i 60'erne og 70'erne, kan det være vanskeligt at acceptere en fuldstændig forkastelse af de interne problemer til fordel for de eksterne. Det synes antologiens forfattere imidlertid heller ikke at demonstrere nødvendigheden af og vel dårligt nok at argumentere for, idet der blot peges på nødvendigheden af at flytte centrum for fagbevægelsesstudiet. I flere artikler rejses spørgsmålet vedrørende de eksterne forholds betydning for fagbevægelsens struktur; men de gøres ikke til genstand for særlig behandling. Der er således eksempler på kritiske påvirkninger fra en eventuel ØD-ordning på fagbevægelsens centralisering og bureaukratisering og fra en korporatistisk udvikling på fagbevægelsens centralisering. Endvidere er der en kvalifikationsmæssig udvikling på arbejdsmarkedet, der ifølge Ibsen kan imødegås ved en ændret struktur.

Det samlede indtryk må således blive, at vel bør fagbevægelsens eksterne aktiviteter ofres større opmærksomhed, men forskningssigtet må inkorporere den interne struktur. Det er kun gennem en kombination af fagbevægelsens eksterne udfordringer og muligheder og interne processer, at forskningen kan bidrage til at forbedre fagbevægelsens interessevaretagelse.

Reinhard Lund

Cornelius Castoriadis, Marxisme og revolutionær teori (1. halvpart af L'institution imaginaire de la société, Paris 1975), oversat af Poul Eriksson og Frans Størr-Hansen, med efterskrift af Dominique Bouchet, København: Rhodos, 1981, 332 s., 125,00 kr.

"Marxismens krise" er et underligt spøgelse. Der tales om den som noget nyt, men den er lige så gammel som marxismen. Marxismens historie er fyldt med "kriser", der har haft sine blomstringstider og perioder med næsten total glemsel. Der har været kraftige konjunkturudsving for marxismen på Vestens frie markeder, og østpå: mørke årtier med dogmatisk forstening.